

Makale tarihçesi: Alındı: 16 Eylül 2019 Kabul edildi: 8 Ekim 2019.
DOI: <https://doi.org/10.33182/gd.v6i2.655>

Göç Çatışma Modeli Temelinde Hedef Ülkedeki Güvensizlik Algısına Yönelik Analitik Bir Çerçeve: Göçmen Destek Grupları, Pozitif Psikolojik ve Sosyal Sermaye

Sevim Atilla Demir [±]
Pınar Yazgan [¥]

Özet

Göç Çatışma Modeli göçün kökenini çatışmaya ve insani güven(siz)lik algısına dayandırır. Göçmenlerin güvensizlik algısı, göç edilen yerdeki çatışmalar, sınırlamalar riskler veya yetersizliklerden kaynaklanır ve hareketliliğe yol açma potansiyeline sahiptir. Aynı zamanda buldukları bölgenin koşulları ve göçmenlerin çeşitli düzeylerdeki bireysel deneyimleri güvensizlik algısını etkiler. Bu gerilim /güvensizlik alanları bireysel ölçekten küresel ölçeğe kadar genişleyebilir. Göçmenler görelî güvensizlik alanlarından görelî güvenlik alanlarına geçiş yaparken psikolojik ve sosyal temelde güvensizliklerini taşıyıp hedef ülkede potansiyel güvensizlik alanlarıyla karşılaşabilir. Bu çerçevede hedef ülkede ki potansiyel güvensizlik alanlarında göçmenlere yönelik destekleyici sosyal çalışmalar önem kazanmaktadır. Pozitif psikoloji bireylerin pozitif yönlerine ve pozitif bakış açılarına odaklanır. Pozitif psikolojik sermayenin boyutları, bir bireyin güven, umut, iyimserlik ve esneklik kapasitesi olarak adlandırılır. Bu boyutlar, birinin işyerinde ve günlük yaşamındaki adaptasyonunu ve performansını arttırmaya yarar. Sosyal Sermaye, sosyal ağlara sahip olmak ve bunlara katılmak olarak tanımlanmaktadır. Sosyal bütün içinde bağlayıcı bir rolü vardır ve ana bileşenlerinden biri güvendir. Her iki sermaye türünde de farklı şekillerde ortaya çıkan güven, gerginlik alanlarında hissedilen güvensizlik algısını azaltabilir. Sosyal destek grupları, göç sürecinde ve sonrasında yaşanabilecek güvensizlik algısını azaltmayı amaçlamaktadır.

Anahtar kelimeler: Göç Çatışma Modeli; güven; pozitif psikolojik sermaye; sosyal sermaye; göçmen sosyal destek grupları.

ABSTRACT IN ENGLISH

An Analytical Framework for the Analysis of Migrant Insecurity in Destination Countries Based on the Migration Conflict Model: Migrant Support Groups, Positive Psychological and Social Capital

The Conflict Model of Migration bases the origin of mobility on conflict and the perception of human insecurity. Migrants' perceptions of insecurity, conflicts in the origin country, limitations, risks or inadequacies arise and have the potential to cause mobility. These

[±] Sevim Atilla Demir, Doç.Dr. Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Sakarya, Türkiye. E-posta: satila@sakarya.edu.tr.

[¥] Pınar Yazgan, Doç.Dr. Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Sakarya, Türkiye. E-posta: pyazgan@sakarya.edu.tr.

perceptions may be caused by conflicts, limitations, risks or insufficiencies in the country of origin and have the potential to cause mobility. These areas of tension and insecurity may extend from the individual scale to the global scale. While migrating from areas of relative insecurity to areas of relative security, migrants may carry their psychological and social insecurities, and, as a result, they may feel insecure in the destination country. In this context, related social studies for migrants gain importance in areas of potential insecurity in the destination country. Positive psychology focuses on the positive aspects of individuals. The dimensions of positive psychological capital are referred to as an individual's capacity for confidence, hope, optimism, and resilience. These dimensions serve to enhance one's adaptation and performance in their workplace and daily life. Social Capital is defined as having, and participating in, social networks. It has a binding role in the societal whole, and one of its main components is trust. Confidence in both capital types, which develop in different ways, may reduce the perception of insecurity felt in areas of tension. Social support groups aim to reduce the perception of insecurity that may be experienced during and after the migration process.

Keywords: Conflict Model of Migration; trust; positive psychological capital; social capital; migrant social support groups.

Giriş

Massey (2016:145) uluslararası göçün temel beş özelliğini vurgular. Bunlar, göçmen gönderen ülkelerin göçü yönlendiren ve aynı zamanda göç alan ülkelerin göç talebini daima canlı tutan yapısal güçleri, bu güçlere tepki veren göçmenlerin motivasyonları, küreselleşme ile göç hareketliliğini canlı tutan kurum ve örgütler ile son olarak hükümetlerin göç sürecini ve göçmenlerin davranışlarını şekillendiren politikalarıdır. Bu özellikler aynı zamanda uluslararası göç teorilerinin dayandığı ve göç nedenlerini açıklayan parametrelerdir. Buna göre göç ağları teorisinde göçmen adayları, göç süreci ve sonrasındaki riskleri azaltabilmek için sosyal sermaye ağlarını kullanmaktadırlar. Göç büyük bir değişime yol açar, bu nedenle göçün ilk dönemleri göçmen için gerek gündelik pratiklerin devam ettirilmesi gerekliliği psikolojik işleyiş açısından zor bir süreçtir. Birçok çalışma (örnek bkz. Casado ve Leung: 2002; Ward ve Styles, 2005; Hovey, 2000; Mui ve Kang, 2006; Seedsman ve Terence, 2014) göçün çoklu kayıp içeren bir olgu olmasından dolayı göçmenler arasında depresyon belirtilerinin daha fazla görüldüğünü göstermektedir. Ancak özellikle ilk göç sürecinin taşıdığı bu riskleri azaltmaya yönelik kurumsallaşmalar yok denecek kadar azdır.

Türkiye yakın geçmişten bugüne akut ve kitlesel bir akışa hedef olma tecrübe süreci geçirmektedir. 2010'dan itibaren Suriye'de çatışmalar ortaya çıkmış, giderek artmış ve ülke nüfusunun dörtte birine yakını ülkeyi terk etmiştir. Bir o kadarı da ülke içindeki nispeten güvenli buldukları yerlere sığınmıştır. Türkiye bu hareketlilikten önemli ölçüde pay almıştır (Yazgan vd., 2015; Sirkeci vd., 2019). Türkiye'deki Suriyeli nüfusu 2019 Eylül verilerine göre 3 milyon 667 bin 435 kişi olmuştur (Göç İdaresi, 2019). Suriyelilerin büyük bir kısmının kalıcı olacağı gerçeğinin kabul edilmesiyle özellikle eğitim ve istihdam başta olmak üzere birçok başlıkta çalışma ve politika geliştirilmesi gündeme gelmiştir. Bu tür örnekler özellikle ulusötesi hareket sürecinin ilk döneminde gerek hareketi

gerçekleştirilenler için gerekse yerli halk için çok yönlü güvensizlik algısına yönelik risk alanlarını içermektedir.

Türkiye’de özellikle yoğun çatışma kaynaklı hareket durumlarında sosyal danışman ve psikolog desteği sağlanmakla birlikte çalışmaya konu olan formda bir destek kurumu bulunmamaktadır. Avrupa ve Amerika’daki örnekler üzerinden (Helgeson, 2003; Winkelman, 1994:121; Bhugra ve Jones, 2001; Dury, 2014; Machielse, 2015) sosyal destek gruplarının hareketlilikte bulunan grupların uyum düzeyine olumlu etki ettiği bilinmektedir. Bu örnekler incelendiğinde sosyal destek gruplarının sıklıkla üç şekilde kurumsallaştığı görülmektedir. Birincisi kilise çatısı altında gerçekleşen organizasyonlar. Özellikle travmatik durumlara yönelik desteklerde aktif rol oynamaktadır. Kamuya açık kurumlar bünyesinde (halk kütüphaneleri, okullar vb) gerçekleşen organizasyonlardır. Bu gruplar yaş gruplarına göre farklılaşabilecek konuları içermektedir. Son olarak diğer kurumlar bünyesinde (hastane ve /veya özel alanlara yönelik vb.) gerçekleşen sosyal destek gruplarıdır. Örneğin mental rahatsızlıkları olan bireylerin oluşturduğu destek grupları bu durumla baş etme ve yaşama deneyimleri sağlamada etkin görülmektedir. Buna ek olarak sosyal destek grupları bireysel yetkinlik alanlarını artırmayı ve benzer özelliklere sahip kişileri bir araya getirerek bireylerin yeni arkadaşlık bağları kurmasını hedefler. Benzer sorunlara sahip bireylerin bir araya geldiği bu gruplar kişilerin bu durumlarla baş etme, ortak deneyimlerle yaşamayı, sosyalleşmeyi ve diğerlerine güvenmeyi sağlamada yardımcı ve destekleyici bir kurum olarak öne çıkmasını sağlamaktadır. Tüm biçimlerinde sosyal destek grupları temelde gönüllülük esasına dayalı olarak ve belli başlı alanlara odaklanarak gerçekleşmektedir. Aynı zamanda online iletişim kanalları ile ulaşılabilir. Literatür incelendiğinde sosyal destek gruplarının işlev alanları ise şu şekilde sınıflandırılabilir; ilki belli/spesifik alanlarda ihtiyaç içerisinde bulunan gruplara yönelik olanlar- özellikle göçmen gruplarda bu uygulama sıklıkla bulunmaktadır-olarak tanımlayabiliriz. İkincisi ise önemli ölçüde duygusal desteği içeren ve özellikle travma geçmişi olan bireylere yönelik olmaktadır. Son olarak yaşamın belli dönemlerine yönelik destekler karşımıza çıkmaktadır. Bunlar bazı hastalıklarla mücadele veya yakınların kaybı ile mücadeleye desteği gibi durumları içermektedir. Tüm biçimlerinde de sosyal destek grupları bireylerin **sorunları tanımlama, baş etme ve ihtiyacı tanımlayabilme** gibi alanlarda etkili olmaktadır. Göçmen gruplar söz konusu olduğunda sosyal destek grupları, özellikle travma geçmişi olanlara yönelik sosyal destekler ve yerli halk ile yaşanan sorunların beraberinde getirdiği güvensizlik ve iletişim kopukluklarının da aşılmasında yardımcı olmaktadır. Her ne kadar yabancı literatürde sosyal destek grupları çokça araştırmalarda konu olsa da Türkiye’de bu içerik ve yönü ile sosyal destek grupları yer almadığı için tartışılmamıştır (örnek bkz. Cook vd., 1999: 405; Fobair, 1997: 125; Tuncay, 2010: 61-62). Ancak sosyal ağlar yolu ile sanal sosyal destek gruplarından bahsedebilmekteyiz. Özellikle bazı hastalıklarla mücadele sürecini yaşamış veya yaşamakta olan bireylerin oluşturdukları online

platformlar yüz yüze olmasa da sosyal destek grupları içerisinde değerlendirilebilir.

Göçmenlerin göç ettikleri yer ile olan bağlarını kuvvetlendirecek ve yerli halk ile olan güven bağı oluşturacağı sosyal destek gruplarının ülkedeki / bölgedeki sosyal sermaye düzeyini de pozitif yönde etkileyeceği varsayılmaktadır. Toplumsal alanda gerek yerli nüfus gerekse hareketli nüfus arasındaki ağları çeşitli sosyal politikalar yoluyla desteklemek güven duygusunun ve sosyal sermaye düzeyinin artışına etki etme potansiyeli taşımaktadır.

Sirkeci ve Cohen'in (2018: 10) insani hareketliliğe yönelik geliştirmiş olduğu Göç Çatışma Modeli yaklaşımı bu çalışmanın perspektifini oluşturmaktadır. Çalışma, bu modelin görece güvenlik algısı içerisinde güvensizlik algısı olarak ele alınabilecek noktalarını hedef ülkede deneyimlenme düzeyine yönelik oluşturulacak sosyal destek gruplarını ve biçimlerini pozitif psikolojik sermaye ve sosyal sermaye ölçeğinde tartışmaktadır. Modelin varsayımlarından bir tanesi, birey ve toplulukların hareketliliği her zaman daha güvenli olacağını düşündüğü tarafa doğru gerçekleştireceğidir. Çalışmanın iddiası ise destek grupları uygulamaları ile güvenlik algısını pozitif psikolojik sermayenin ve sosyal sermayenin bileşenleri ölçüsünde bireysel ve toplumsal güven işlevini artırma yönünde bir postansiyelle sahip olduğu yönündedir. Çalışma, Göç Çatışma Modeli ile bağlantılı kavramsal ve teorik düzeyde bir tartışmaya dayanmaktadır. Avrupa ve Amerika'da destek grubu uygulamaları ve sonuçları amprik düzeyde destek sağlamaktadır.

İnsan güven(siz)lik hareketlilikte merkezi bir kavramdır. Aynı zamanda toplumların sosyal sermaye düzeyinde ve bunu kullanma gücünde de etkilidir. Gerilim ve güvensizlik aynı zamanda sosyal sermayeyi negatif yönde etkilemektedir. Özellikle uyum politikaları dikkate alındığında toplumsal güveni destekleyeceği ve yerli halk ile iletişim kanallarını aktif hale getireceği de dikkate alındığında sosyal destek grupları göçmenlere çok yönlü katkı potansiyeline sahiptir. Pozitif psikolojik sermaye edimi ise, bireyin kendi (I-self) algısına yönelik olumlu yönde (özellikle çalışma hayatı ve gündelik hayatında güvensizlik noktalarını aşmada) destek sağlayacaktır. Umut, iyimserlik, dayanıklılık ve öz-yeterlilik pozitif sermayenin boyutlarını oluşturur ve bu boyutlar bireysel olarak kendi ile ve çevresi ile olan çatışma alanları ile baş etme gücü kazandırır.

Çalışmanın amacı, göçmenlerin sosyal destek grupları aracılığıyla hedef ülkede ortaya çıkan / çıkabilecek güvensizlik alanlarını aşmada ki rolünü tartışmaktadır. Sosyal destek grupları Göç Çatışma Modelinin hedef ülkede işaret ettiği görece güvenlik diğer bir deyişle görece güvensizlik alanlarına yönelik bir ihtiyaç olarak ele alınmaktadır. Bu kurumlar, bireysel ve toplumsal güveni artırma potansiyelinde bireylerin güvensizlik algısını hafifletici özelliği ile pozitif psikolojik ve sosyal sermaye düzeylerini de artırma potansiyeli taşır.

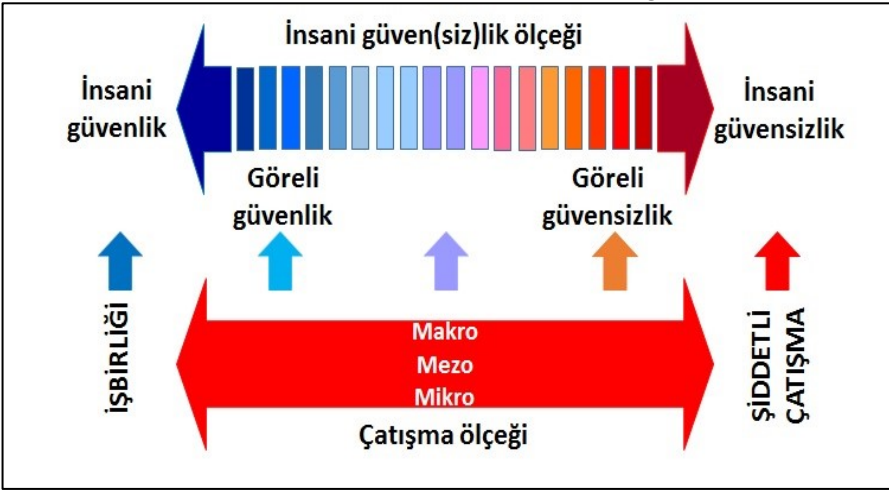
Göç Çatışma Modeli ve Güven(siz)lik Ekseninde Göçmenlerin Pozitif Psikolojik ve Sosyal Sermayesi

Sirkeci ve Cohen (2015: 8-10) Göç Çatışma Modelinde, çatışma durumlarını ve buna yönelik güvensizlik algısını, hareketin tetikleyici gücü olarak görürler. Çatışma ve güvensizlik kavramları tabanında insani hareketi tartışır. Bu yaklaşıma göre göçmen ve göç kavramları yerine 'hareketli' ve 'hareketlilik' kavramları kullanılmaktadır. Göç kararlarında bireyin aile / hanede ve içinde yaşadığı topluluk / cemaatler ile etkileşim halinde olduğu belirtilmektedir. Tartışmaları, insan hareketlerinin süreç içinde koşullara ve bireysel deneyimlere göre çeşitli düzeylerde görülen çatışmalar neticesinde güvensizlik algısını etkileyerek ulus-ötesi hareketliliklere yol açtığı üzerinedir. Hareketlilikte kökenden hedef ülkeye uzanan bir aralıkta, çatışmalar, sınırlamalar veya yetersizlikler mikro, mezo ve makro düzeylerde etkilidir. Bu model, gerçekleşebilecek gerilim /güvensizliğe bireysel, grupsal, bölgesel ve küresel ölçekte kuramsal ve yöntemsel açıklamalar sağlamaktadır. Göç Çatışma Modeli insanların neden göç etmekte olduğu kadar neden göç etmedikleriyle de ilgilenir. İnsani güvensizlik algısının derecesi ve yönünün yanı sıra insanların göç edebilme kabiliyetleri arasındaki farklılıklar da analizlerin odağında yer alır (Sirkeci, 2009; Cohen ve Sirkeci, 2011; Sirkeci ve Cohen, 2016; Sirkeci vd., 2019).

İnsan hareketliliğinde insani güvenlik algısının yoğunluğu önemlidir. Çatışma daha geniş bir skalada şiddetin en yoğun derecesinden şiddetin en hafif derecesine kadar olabilir. Şiddetin bu ölçüde yaşayanlar üzerinde yarattığı huzursuzluk, bireyin o yerde yaşama arzusunun kaybolmasıyla sonuçlanabilir. Yine de çatışmalar ile göç arasındaki ilişki her yerde doğrusal ve çok güçlü olmayabilir. Ayrıca şiddetin derecesine bağlı olmasına rağmen her birey yaşananlardan aynı ölçüde etkilenemeyebilir ya da bu algı bireylerin sahip olduğu fiziksel, finansal, sosyal ve beşeri sermayesinin genişliği ölçüsünde bir hareket gerçekleştir(e)meyebilir. Diğer bir önemli nokta da Göç Çatışma Modelinde, yaygın sınıflandırma eğilimin aksine, göçmen işçi, kaçak göçmen, düzensiz göçmen, sığınmacı tanımlarının idari kararlarla ilişkili olan, yapay sınıflandırmalar olduğu üzerinedir. Model göç etmeye yönelik motivasyonun oluşması kadar, göç edebilme kabiliyetinin de üzerinde durmaktadır. Göç edenler ve etmeyenler arasındaki farklılığın temel bir unsurudur bu kabiliyet. Gerçekte insan hareketliliğinin gerçekleşmesi için dört tip sermayenin önemine de vurgu yapılmış. Bunlar fiziksel, finansal, beşeri ve toplumsal sermayedir (Sirkeci vs. 2019). Biz bu çalışmada sosyal ve pozitif psikolojik sermayeyi, hedef ülkedeki göçmenlerin güvensizlik algılarının sosyal destek grupları yapılandırmalarına temel olacak kapsamda tartışmamıza ekliyoruz. Pozitif psikolojik sermaye, literatürde genellikle bireylerin örgütlerin içinde ki performansına etkisi ölçmek için kullanılmaktadır. Bu çalışma da kavramı farklı olarak bireysel ve toplumsal alanlar da göç deneyimi ile çeşitli seviyelerde oluşan çatışma ve gerilimler ölçüsünde oluşan güvensizlik algısı ile ilişkili olarak tartışmamıza ekliyoruz.

Sirkeci vd.'nin (2019) oluşturduğu şekil üzerinden tartışmamızı çerçevelendirdiğimizde, insani güvenliğin birey temelinde göçmenlerin psikolojik ve sosyal sermayelerinin artırılmasına yönelik oluşturulacak sosyal destek grupları, göreceli güvenliğin en düşük olduğu noktadan en yüksek olduğu noktaya kadar olan genişleyen bir yelpazede yer alır. Potansiyel uygulamalar kuramsal temelini Göç Çatışma Modelinin işbirliği alanından alırken en nihayetinde tüm seviyelerde (mikro, mezo ve makro) güvenlik algısına pozitif bir etki sağlama potansiyeline sahiptir.

Şekil 1: Göç Çatışma Modelinin İnsani Güvensizlik Ölçeği

Kaynak: Sirkeci vd, 2019

Pozitif psikolojik sermaye, beşeri ve sosyal sermayeye kıyasla akademisyen ve uygulayıcılar tarafından uzun süre ihmal edilmiştir. Araştırma ve uygulamalar genellikle sosyal sermayeyi ön plana çıkarmaktadır. Kim olduğumuz en az ne bildiğimiz ve kimi tanıdığımız kadar önemlidir. Kişisel algılarımız, eksiklik olarak düşündüklerimiz, işlevsizliklerimiz, güven, umut, esneklik ve dayanıklılık kavramları sadece iş dünyası açısından önemli değil en az aynı derecede gündelik hayatımızın bütün alanlarında da önemlidir. Hem bireysel hem de toplumsal hayatımız içerisindeki performansımız pozitif psikolojik sermaye düzeyimizden etkilenir (Luthans vd., 2004).

Psikolojik sermaye kavramı 1990'lı yılların sonuna doğru Goldsmith tarafından geliştirilmiştir. Bireylerin kendileri hakkındaki görüşleri, işe karşı olan tutumları, etik uyumlulukları ile yaşama karşı olan genel yaklaşımlarını içerir. Kısaca bireysel üretkenliği tanımlayan ve kapsayan kişilik özellikleri olarak tanımlanmaktadır (Goldsmith vd., 1997:815). Psikolojik sermaye terimi çeşitli çalışmalarda tartışılrsa da pozitif psikolojik sermaye daha sonraları kullanılmaya başlandı. Martin Seligman'ın kullandığı kavramın bakış açısı neyin yanlış ve işlevsiz olduğu ile meşgul olmaktan ziyade neyin doğru olduğunu özellikle de

daha çok kişilerin güçlü yönleri odağındadır. Patolojiden ziyade sağlık, zindelik ve iyi olma haliyle ilgilidir (Luthans vd., 2004).

Sosyal sermaye ise sosyal ilişki ağlarına sahip olmak ve bu ağların desteğinin tamamı olması sebebiyle, insani sermayenin takipçisi olarak ortaya çıkmıştır (Bourdieu, 2010: 61). Dünya Bankası'nın tanımına göre, sosyal sermaye toplumu bir arada tutan tutkal görevini görmektedir. Sosyal sermaye bireylerin az sermaye ile sosyal ilişki bağlarını kullanarak amaçlara ulaşma düzeyi olarak tanımlanır (Pieterse, 2003: 7). Sosyal sermayenin esas vurgusu iletişim ağlarının önemli bir servet olduğudur (Field, 2006: 16). Bu ağlar sosyal hayatta birçok katkı sağlayabilir. Sosyal sermayenin esas bileşenlerine bakıldığında, grup bağları, üyelikler, güvenilirlik, günlük sosyalleşme biçimleri, komşuluk ve arkadaşlık ilişkileri, kurumsal araçlara duyulan güven gibi birçok kıstas devreye girmektedir (Naraya ve Cassidy, 2001: 67). Literatüre baktığımız da sosyal sermayenin sınıfsal boyutlarıyla bağlamsal içeriğine yapılan vurgu ile en önemli temsilcilerinden biri olarak Bourdieu kabul edilir. O çalışmalarında sosyal sermaye ile kültürel sermaye arasında bir ayrım yaparak sınıflandırmıştır. Kültürel sermaye kavramını da, farklı sosyal sınıflardan ve sosyal sınıflar içerisindeki farklı gruplardan gelen çocukların eşit olmayan akademik durumlarını açıklamak için kullanmıştır (Field, 2006: 18-21; Bourdieu, 2010). Coleman ise rasyonel seçim ya da bireyselci yorumları ön plana çıkarmıştır. Sosyal sermaye literatürü rasyonel seçimden ayrı olarak Bourdieu ile yeniden yapılanmaya gitmiştir. Ancak bu durum bazı vaka incelemeleri neticesinde sanki fiziksel sermaye gibi ele alınmaya başlanmıştır (Coleman, 1988; Fine, 2007: 566-567). Yapılan analizler daha çok bireyler ve küçük gruplar üzerinde yoğunlaşmıştır. Hem ailelerin hem de bireylerin ne tür faydalar sağladıklarına ve sahip oldukların bağların diğerleriyle ilişkileri üzerinde etkilerine odaklanmıştır.

Coleman'a göre sosyal sermaye insanların nasıl bir arada bulunabildiklerini ve çalışabildiklerini açıklamaktadır. Çünkü sosyal sermaye bir kaynağı temsil etmekte ve karşılıklı beklenti ve yüksek derecedeki güveni içermektedir. Bireylerin karşılıklı beklentileri, güvenilirlikleri ve bununla birlikte gelen toplumsal normlar sosyal sermaye açısından önemli bir güçtür. Bu nedenle toplumsal kurumlar güçlü değerler sistemini de içinde barındırdığı için sosyal sermayenin de en açık görüldüğü birimlerdir (Coleman, 1988: 100-104; Fukuyama, 2001: 9). Toplumsal hareketlilik hem yerli halk hem de hareketliliğe katılan bireyler için bazı bilinmezlikleri barındırması sebebiyle her zaman riskleri de beraberinde getirir. Sosyal destek grupları bireylerin pozitif psikoloji sermayelerinin yanında grup çalışmaları odağında sosyal sermayenin kapsam ve yönünü de etkilemektedir.

Bu etkiler, insani güvensizlik ve görelî insani güvensizlik alanından birey ve toplulukların görelî güvenlik alanına taşımış oldukları sermayeler ile bu sermayelerin düzeylerine yansımaktadır. Hem kendileri açısından hem de hedef ülkedeki potansiyel güvensizlik alanları açısından birbirleri ile girdikleri etkileşim yine geniş bir skalada çeşitlenebilmektedir. Bu çeşitlenme **Şekil 1** üzerinde tartışılmaktadır. Hedef ülkede oluşturulabilecek destekleyici bir kurum olarak

göçmen sosyal destek grupları üzerine olan bu tartışma, özellikle pozitif psikolojik ve sosyal sermayeyi artırma potansiyeline sahiptir. Aynı zamanda bu çalışma, birey ve topluluk bazında göçmenlerin, hedef ülkedeki görelî güvenlik ya da güvensizlik alanları ile baş etme kapasitelerini de artırmaya yönelik bir tartışmaya alt yapı oluşturacak kavramsal bir çerçeve oluşturmaktadır. Bu yönü ile çalışma, göçmenlerin hem bireysel hem de toplumsal seviyesindeki ilişkileri içerisinde motivasyon ve performansları için de katkı sağlayacak düzeydedir. Bu açıdan pozitif psikolojik sermaye ve sosyal sermaye göçmenler yeni yaşam çevrelerinde yeniden oluşturabilmekte ve/ya da geliştirebilmektedirler. Fakat destekleyici uygulamalar geniş kitlelerin fayda görmesi açısından kritik bir noktadadır.

Sosyal sermaye, aktörler arasındaki kişilerarası ilişkilerde var olur. Bu nedenle sosyal sermaye açığı, bir sosyal değişimi getirebilmektedir. Sosyal sermaye tek bir birim değildir. Farklı birimler toplamıdır ve işlevi ile tanınır (Coleman, 1988: 100). Sosyal sermaye hem insanların ötekilere güveninin genel düzeyde sağlanması olarak hem de çeşitli gönüllü topluluklarla bağlantı kurma olarak yansıtılmalıdır. Karşılıklı güven, kültür tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla farklı kültürel yapılarda sosyal sermaye ve güven birbirinden farklı derecelerde. Güven sosyal sermayeyi oluşturan unsurların değil, sosyal sermayenin bir sonucudur. Güven, sosyal sermayenin tanımlanmasında ve ölçülmesinde kullanılan tüm basamakların ham maddesidir. Güvenin olmadığı bir toplumda sosyal sermayeden bahsedilemez (Fukuyama, 2000:42; Field, 2006: 199).

Bu çerçevede iki belirleyici bulunmaktadır. Birincisi, sosyal destek gruplarına katılan gönüllüler. Toplumda gönüllü faaliyetlere katılma toplumsal güveni ve karşılıklı tanınırlığı artırdığı için sosyal sermayeyi de artırmaktadır. Bir diğer belirleyici ise sosyal destek gruplarından destek görececek olan göçmen/hareketli bireylerdir. Bilindiği gibi göçmenler ile yerli halk arasında göçün nedeni ne olursa olsun ama özellikle zorunlu göç söz konusu ise gerilim bulunmaktadır. Bunun en temel nedenlerinden biri hem göç edenin yerli halkı yeterince tanınamaması hem de yerli halkın risk olarak tanımlamasıdır. Sosyal destek grupları bu iki grubun karşılaşma imkanı sağlayacağından tanınırlığı ve sosyal güveni artıracaktır.

Sosyal destek grupları yaşanan güçlüklerin bireyde hissedilme derecesinin, psikolojik güçlüklerin (korku, kaçınma, izolasyon), sosyal dışlanmanın (etiketlenme), gündelik pratiklere uyum sorunlarının azaltılması ve mücadele yöntemlerinin aktarılabilmesi yönü ile işlevseldir. Göçmenlerin cemaat ağlarını ve kurumları kurması aynı zamanda yerleşik hale geldiklerinin ve yeni bir kimlik oluşturma çabası içerisinde olduklarının göstergesidir Castles ve Miller, 2008: 306). Bu tür kurumsallaşmalar da sosyal sermayeyi artırır. Göçmenler için dernekler ve dini yapılaşmalar geldikleri ülkelerdeki kuruluş amaçlarından farklıdır. Bu kurumlar aynı zamanda yabancı bir ülkede ihtiyaç duyulan dayanışmayı ve kültürel hassasiyetleri koruma görevini de üstlenir. Göçmenler kaçınılmaz bir şekilde yakın arkadaşları ve ilişkileri içeren güçlü bağları ve

gündelik tanıdıkları içeren zayıf bağları kapsayan sosyal ilişki ağlarıyla sarmalanmıştır. Ancak bu bağlar çoğunlukla aynı göç deneyimine sahip olanlar arasında kurulmaktadır. Yerli halk ve göçmen gruplar arasındaki iletişimi ve bağı sağlayacak ara kurumlar bu nedenle önemlidir. Sosyal destek kurumları göçmen ve yerli halk arasındaki güvensizliği azaltabilecek nitelikte görülmektedir. Toplumsal güvenin oluşma sürecinde ve devamında toplumsal hareketliliğin kuşkusuz yeri büyüktür. Çünkü hemen hemen tüm toplumlarda daha sonradan gelen gruplara kuşkuyla bakılır. Toplumsal tanınırlık ve güven göçmen gruplar ve yerli halk arasındaki iletişim kanallarının da önemli etkileyicileri arasındadır. Bu nedenle iki grup arasındaki tanınırlığı ve iletişim yollarını açacak yeni kurumlar gerekli görülmektedir. Sosyal destek gruplarının oluşumu da bu kurumlardan birisi olarak görülebilmektedir. Güven ilişkisinin artırılması güvenlik ve güvensizlik algısını etkilemektedir. Tabii ki çatışmaların boyutu arttıkça görelilik azalmaktadır.

Güven (siz)lik Algısını Azaltmaya Yönelik Sosyal destek gruplarının boyutları, Potansiyel Etkileri ve Olası Riskleri

Sosyal destek gruplarının iki önemli boyutu bulunmaktadır. Birincisi ulaşılabilirlik boyutudur. Sosyal destek gruplarının isteyen herkese ulaşılabilir olması önemlidir. İkincisi ise gönüllülük esasına dayalı olmasıdır. Kurumsal boyutu gerek gruplara katkı yapan gerekse faydalanan kişilerin gönüllü katılımı ile gerçekleşmelidir. Türkiye’de böyle bir kurumsal işleyiş olmamakla birlikte, yurtdışındaki destek gruplarında olduğu gibi okul, kütüphane çalışılan alana yönelik hizmet veren kurumlar bünyesinde gerçekleştirilebileceği düşünülmektedir. Sosyal destek gruplarının sınıflandırılması üç alana (Helgeson, 2003: 25-27) odaklanılarak yapılabilir. Birinci alan temel ihtiyaçlar düzeyindeki işlevsel destek alanıdır. Burada kurumsal yapıların katkısı ve bilgi paylaşımı önemlidir. İşlevsel destek söz konusu olduğunda ne tür işlevlerin hayati ve gerekli olduğu ve ne derecede gerekli olduğuna karar verilmelidir. Ancak daha da önemli olan ulaşılabilirlik ve özellikle göçmen gruplar düzeyinde anlaşılabilirliktir.

İkinci alan duygusal destek alanıdır. İnsanlar bu ihtiyaçlarının büyük bir kısmını aile ve sosyal çevresi ile karşılamayı tercih etseler de bu tercihte belirleyici olan mevcut koşullardır. Burada dikkate alınma, dinlenme ve ait hissetme esas hareketin hedefini belirler. Sosyal destek gruplarının daha çok bu alandaki destekleri öne çıkmaktadır. Destek gruplarının temel işleyişi de bu amaca hizmet eder. Her ne derecede olursa olsun sosyal destek gruplarının göçmenlere yönelik ilk biçimi duygusal desteği karşılamaya yönelik olmalıdır. Çünkü bunların özellikle şiddet yoğun deneyimler nedeniyle göç edenlerin neredeyse tamamı travma yaşamış kişilerden oluşur. Bu nedenle klasik anlamda bu ihtiyaçlar birincil ilişki ağı içerisinde karşılanabilse de göçmenlere dair durum böyle değildir. Bilgi düzeyinde sosyal destek ise rehberlik ve etkin yönlendirme amacını taşır. İnsanlar bazı ihtiyaçları için bilgilendirilmek istediklerinde bu bilgilendiricilerin alanlarında yetkin olmasını beklerler. Örneğin sağlık alanındaki bilgilendirmelerin bu alanda yetkin kişilerce yapılmasını isterler.

Destek gruplarında da destek verenlerin yetkinlikleri önemlidir. Sosyal Destek Grupları işlevsel, duygusal ve bilgi yönünde destek vermektedir.

Destek gruplarının bazı **olası risklerini** de tartışmak potansiyel çatışma alanlarını öngörüp tedbir almak açısından önemlidir. Destek grupları kişilerin bireysel sorunlar ile baş etmede etkili olsa da bilinmektedir ki sosyal ilişkiler aynı zamanda çatışmanın da merkezidir. Bu nedenle etkileşimlere dayalı çelişkiler ve çatışmalar da kaçınılmazdır. Sosyal ilişki ağlarını artırma/geliştirme psikolojik rahatlama sağlar. Arkadaş çevresi sosyal ve beşeri sermayeye katkı sunar. Ancak bazı durumlarda bu ağlar gerçek dışı hikayeler ile kurgulanabilir ve bu durum diğer kişileri yanlış yönlendirebileceği gibi katılımcıların içinde buldukları koşulları daha da güçleştirebilir. Bazı durumlarda ise grup üyeleri bazı nedenler öne sürülerek grup işleyişini yönlendirme ve yönetme amacı taşıyabilir. Böyle durumlarda diğer katılımcılar kendini aşırı baskı altında hissedebilir. Tam tersi durumlarda da karşılaşılabilir; kişi farklı ve çok yüksek beklentilerle de sosyal destek gruplarına katılabilir. Bu ise kişinin koşullarının ve bireysel sürecinin iyileşeceğine dair beklentisini olumsuz etkileyebilir (Naslund ve vd., 2016: 118; Caplan, 2003; Chung, 2013). Grupların iç akışı belli baskın söylemler çerçevesinde yoğunlaşabilir. Ya da özellikle kendi çalışma konumuz kapsamında değerlendirildiğinde kurumsal süreçler destek gruplarının akışını etkileyebilir.

Toplumsal hareketlilik çeşitli yönleri ile birçok riski barındırmaktadır. Bu risklerin bir kısmı bireyin kişisel özellikleri ve tecrübelerine bağlı olarak değişkenlik gösterse bile tüm göçmen gruplara yönelik ortak riskler göz ardı edilmemelidir. Göç edilen bölgenin koşulları bu riskleri tanımlamada önceliklidir. Ayrıca göçmenlerin bireysel durumları (yaşı, cinsiyeti, gelir durumu, medeni durum vb.) başka bir risk faktörü olarak görülür. Son olarak hareketliliğe katılma nedeni de burada önemlidir. Örneğin köken bölgede maruz kalılabilecek bir şiddetin varlığı dönüşleri mümkün kılmamaktadır. Psikolojik rahatsızlıkların ve uyumsuzlukların göçmenlerde ortaya çıkma sıklığının yüksek oluşu elbette sadece göçmenlikle değil bireysel süreçler ile de ilgilidir (Mui, 1996 ve 2006; Berry, 1997; Cochrane, 1977).

Göçmenlerin hedef ülkede karşılaştıkları güçlükler karşısındaki geliştirdikleri yeni uyum stratejileri birbirinden farklılık göstermektedir. Bu farklılıkta göç edenin sosyo-kültürel ve demografik özellikleri etkilidir. Yine göç sürecinde kaybedilen bağlara fiziki yetersizlikler ve dil ile ilişkili sorunlar da eklendiğinde göçmen köken ülkede sahip olduğu konuma ulaşamamanın eksikliğini daha fazla hissetmektedir. Özellikle bu alandaki engeller toplumsal uyumu engelleyen başlıca nedenler arasındadır.

Göç süreci hem kültürel hem de fiziki değişimleri içerdiğinden dolayı bireylerin ruhsal devamlılığına etki etmektedir. Bu etkilerden en bilineni kültürel şok olarak tanımlanan yeni bir kültüre geçişle yaşanan stres durumudur (Winkelman, 1994:121). Kişiyeye göre farklılık gösterse de birçok ortak noktalar bulunmaktadır. Özellikle göç edilen yer ile kök bölge arasındaki kültürel farklılıklar ne ölçüde ayrışırsa kültürel şok yaşama düzeyi de o ölçüde artar. Elbette göç eden kişinin yaş, eğitim ve gelir gibi demografik özellikleri ile

bireysel göç deneyimi ve öncelikli olarak göç nedeni de bu süreci etkiler. Kültürel şokun uzun sürmesi beraberinde sosyal izolasyonu da getirebilmektedir. Sosyal izolasyon kavramı literatürde çeşitli şekillerde tanımlanır. En genel tanımı kişinin ailesi, sosyal çevresi ve arkadaşları ile iletişiminin zayıflaması veya tamamen kopması ve bu kişilerin duygusal desteğinden yoksun olmasıdır. Sosyal izolasyon düzeyi de yaş ile çok ilişkilidir. Ve yaşlılarda daha sık görülür (Bhugra ve Jones, 2001; Dury, 2014; Machielse, 2015; Atila Demir, 2018). Göç sonrası sosyal ağlarının önemli bir kısmından ayrı olduğu dikkate alındığında bireylerin sosyal izolasyon yaşama riski yüksektir. Bu durum bireysel farklılıklara göre göçmenlerde sosyal çevre ile sağlıklı iletişim kuramama, içine kapanma şeklinde ve hatta değersizlik duygusuna yol açabilmektedir. Bu risklere yetersiz / sağlıklı barınma ve beslenme koşulları da eklendiğinde oran artmaktadır. Göçe bağlı olası psikolojik sorunların göçmenlerde hissedilme durumu göç etme nedeni ve bireysel göç deneyimi ile sıkı ilişki içerisinde dir.

Bunlara ek olarak yaşanan bireysel ve toplumsal deneyimler var olan koşullar ile sıkı ilişki içerisinde dir. Dolayısıyla kişisel şartlar ile toplumsal koşullar hareketliliğe katılan bireyde büyük önem kazanır. Hareketliliğe katılma nedeni çoğu zaman göçmenin koşulları ile yakından ilişkilidir (Atila Demir, 2010; Yazgan, 2010). Eğitim amacı ile hareketlilikte bulunan kişi ile şiddete maruz kalan bir kişinin durumu aynı görülemez. Bunlara ek olarak göç edilen bölgenin koşulları ve yerli halkın tutumu da göçmenin karşılaştığı riskleri belirler.

Bir diğer önemli risk ise bireysel farklılıkların çeşitliliğidir. Herkes sosyal desteğe aynı düzeyde ve aynı biçimde ihtiyaç duymaz. Bunun ölçülmesi de aslında mümkün değildir. Çalışmalar gerçekte özellikle duygusal alanda hizmet veren destek gruplarının katılımcıların bireysel iyilik hallerine etkisi, uzun dönemde ancak anlaşılabilirliği için ölçülememektedir (Helgeson, 2003). Tüm bu olası riskler sosyal destek gruplarının özellikle şiddete maruz kalmış ve yoğun çatışma bölgelerinden gelmiş kişilere yönelik katkıları çerçevesinde değerlendirilmelidir. Sürecin akışı edinilen deneyimler çerçevesinde geliştirilir. Çevresel faktörler, çalışılan alanlar ve yetkinliği düzeyinde değerlendirildiğinde destek gruplarının işlevselliği ve ölçülebilirliğine dair tartışmalar dikkat çekmektedir. Bu gruplar yoluyla göçmenlere yönelik yeni sosyal ilişki ağları oluşturulabilir. Sosyal destek grupları bu çerçevede dikkate alınarak yerel ve küçük ölçekli gruplar ile başlayarak uygulanabilir. Bu uygulamalar olası riskleri dikkate alarak yeni çalışma alanları ortaya çıkaracaktır. Bu çalışma alanları göçmenlerin özellikle kritik süreçlere odaklanarak yapılandırılmalıdır. Grup, toplum ve sosyal doku gibi insan ilişkilerini anlamayı ve geliştirmeyi hedefleyen sosyal sermaye toplumun etkinliğini artırarak toplumsal güven geliştirir (Putnam, 1995, 65-72; Field, 2006:3-5). Bu yönden yaklaşıldığında sosyal destek grupları sosyal ve pozitif psikolojik sermayeyi artırmayı hedefleyerek birbirini pekiştiren bir etkiye yol açabilmektedir.

Göç Çatışma Modelinin Temel Varsayımları Üzerinden İnsani Güvenlik Arayışına Yönelik Bir Çerçeve: Sosyal Destek Biçimleri, İfadeleri ve Potansiyel Çıktılar

Küresel ölçekte kısa ve uzun süreli yer değiştirmeler hedef bölgelerde zorluk alanları ortaya çıkarmaktadır. Yoğun çatışmalar sebebiyle gerçekleşen akut ve kitlesel yer değiştirmeler hızlı nüfus değişimlerini beraberinde getirdiği için pek çok alanda uyuma ilişkin meseleyi doğurmaktadır. Hareketliliğe dahil olan kişiler ve yerli nüfusun ilk hareketlilik sürecini başarılı geçirebilmeleri özellikle psikolojik iyilik hallerini artırmaya yönelik uygulamalar öne çıkmaktadır (Newman vd., 2018:120). Bu uygulamalar göçmenlerin iyilik hallerinin artırılabilmesine odaklanmaktadır. Topluluk halinde gelenler ise sosyal ağlarını da kendileriyle birlikte taşımaktadırlar.

Sosyal ağlara sahip olma her durumda pozitif yönde sonuç doğurmaz. Bazı durumlarda sosyal sermaye negatif yönde çalışır ve sosyal ağlara sahip olma bireysel ve toplumsal düzeyde sosyal sermaye rezervlerini düşürebilir. Tanınırlık ve ilişki ağları sosyal destek gruplarının pozitif yönlendirmeleri ile bireylerin kendine ve kim olduğuna yönelik algılarını olumluya çevirebilir. Böylelikle bireylerin umut, iyimserlik, dayanıklılık ve öz-yeterlilik algısı güçlenebilmektedir. Bunun için de özellikle tanınırlığı pozitif taraflara yönlendirmeyi odaklanmak gerekir. Sosyal destek grupları sadece hareketliliğe katılan bireylerin benlik ve dış dünyaya yönelik algılarını etkilemez aynı zamanda deneyimlerini de olumlu perspektifte yorumlayabilme kabiliyetlerini artırır.

Çatışma ve göç kültürü yaklaşımına göre hareketlilikte insani güvensizliğin yönü ve hissedilme derecesi hareketli bireylerin potansiyeli ölçüsünde değişkenlik gösterebilir. Bu nedenle insani güvensizlik sadece hareketliliği değil, hareketliliğe dahil olamamayı da açıklar. Gerek soyut gerekse somut biçimde güvensizlik çeşitli yollarla ortaya çıkar. Aynı zamanda gündelik yaşamda güvensizlik mikro düzeyde sıklıkla karşımıza çıkmakla birlikte makro düzeyde ulus ötesi akınlara yol açabilecek ölçekte de var olmaktadır (Sirkeci vd., 2019: 206-207). Hareketlilik birçok açıdan külfetli bir eylem olmakla birlikte hareketliliğe katılabilmenin temel gereklilikleri de bulunmaktadır. Bu bakımdan hareketlilik; fiziksel, ekonomik, beşeri ve sosyal sermaye yeterliliğini minimum ölçüde zorunlu kılan bir eylemdir. Bu yönü ile göçün maliyeti, kabul ve uyum sürecinde getirdiği külfetler sermayenin dört biçimi ile aşılabilmektedir (Yazgan vd., 2015; Yazgan, 2016; Sirkeci, 2018).

- Çatışma insani güvensizlik algısı yaratır. Bu algı da göç sürecinin tamamını etkiler. Köken noktadaki çatışmanın derecesine göre birey ve toplulukların göçün devamındaki etkileri öngörülür.
- Çatışmanın düzeyi, yoğunluğu, algılanan zarar ve yıpranma düzeyi, göçün hız ve tipi ölçüsünde bireylerin pozitif psikolojik sermaye ölçümleri yapılır.

- İnsani güvensizlik ortamı maddi veya maddi olmayan kaynaklar üzerine çatışmalara dayanabilir. Bu çatışma alanları psikolojik, sosyal, fiziksel, finansal ve beşeri sermaye çerçevesinde analiz edilir.
- Bu insani güvensizlik algısı göç süreci boyunca zayıflayabilir de şiddetlenebilir de. Bazen bir kez daha göç etmeye, geriye göç etmeye veya yeniden göç etmeye de yol açabilir. Bu çerçevede hedef birey ve toplulukların çatışma ve güvensizlik algısı ne yönde zayıflamış ya da şiddetlenmiş belirlenir. Yeniden göç etme potansiyeli sorgulanır.
- Makro düzeyde hedef ülkedeki toplum ve devlet bazındaki uygulamalar, risk alanları, sınırlamalar ve buna yönelik sosyal sermaye ile beşeri sermayelerinin geliştirilmesi çerçevesinde stratejiler belirlenir.
- Mezo (hanehalkı ve topluluk boyutunda) çatışmalar belirlenir ve mikro kesişimsellik analizinde çatışma düzeyleri olarak teşhis edilebilir. Bu çatışmalar psikolojik pozitif sermaye bağlamında olumlu yönde tekrar tanımlanır.

Şekil 2'de yer alan çerçeve Göç Çatışma Modelinin temel varsayımları üzerinden oluşturulmuştur. Bu çerçeve göçmenlerin hedef ülkedeki insani güvenlik arayışına yöneliktir ve göçmen destek grupları aracılığıyla belirlenen alanlar noktasında destekler ifade edilmiştir. Şekilde çatışmanın düzeyi, yoğunluğu, algılanan zarar, yıpranma düzeyi, göçün hız ve tipi ölçüsünde, sosyal destek biçimi, ifadesi ve potansiyel çıktılar öngörülmüştür. Sosyal destek biçimi, ifadesi ve potansiyel çıktılar ancak uygulamalar sonrasında güncellenip geliştirilebilir. Sosyal destek, bir kişinin aradığı, diğer insanlardan yardım aldığı algısı ve gerçekliğidir. En yaygın olanı, destekleyici bir sosyal ağın bir parçası olduğu algısıdır. Bu destekleyici kaynaklar duygusal, bilgilendirici veya arkadaşlık olabilir; maddi veya maddi olmayan duygusal, maddi, bilişsel çerçevede sağlanır. Göçmenin yaşamının zorlayıcı yönleriyle başa çıkma, stresin olumsuz yönlerine direnç gösterebilme kabiliyetini artırır. Duygusal destek bireyi kendisini iyi hissetmesini sağlayabilecek sevgi, şevkat, benlik saygısı, güven, ilgi, empati noktalarında destekler. Bilişsel destek ise bireyin problemlerini çözmesine de yardım edecek destekleyici önerileri ve bilgi sağlar (Brohead vd.,1988; Heaney ve Israel, 2008). Sirkeci (2012) uluslararası göçün çatışma eksenli bir kuramsallaştırmasının süreci daha iyi anlamamıza ve onun dinamik doğasını görmemize yardımcı olacağını belirtir. Bu yaklaşım kısaca göç bir **insani güvenlik arayışı** olarak görür. İnsani güvenlik ve çatışma sürekliliği skalalarına dayanarak **çatışma ve güven(siz)lik algısı eksenli bir Göç Modelinin** temel varsayımları üzerinden **insani güvenlik arayışı** içerisinde bulunan birey ve topluluklara yönelik desteklerin çerçevesi şöyle oluşturulabilir.

Sosyal destek kurumlarından destek alacak katılımcıların pozitif psikolojik sermaye ve katılımcıların pozitif psikolojik sermaye ve sosyal sermaye ölçümleri yapılır. Bu ölçümlerin sonucuna göre destek gruplarına yukarıda ki tablo üzerinden insani güvensizlik algısı, derece ve yoğunluğuna göre yönlendirmeler sağlanır. Bu çerçeve göçmenlere yönelik sosyal destek ve hizmetler için uygulama amaçlı tasarlanmıştır. Sosyal destek göçmenlerde bireysel ve topluluk

bazındaki göçlere göre değişkenlik gösterebilir. Bireysel göçlerde dahil göçmen gittiği ülkede kendi kökeninden ağlara ulaşabilirler. Bu noktada enformel göçmen ağları kendiliğinden devreye girmektedir. Ancak bu ağlar negatif etkilere de sahiptir. Bu riskler grup içine kapanma, grup dışındakileri ötekileştirme gibi bazı riskler taşır. Ancak profesyonel tabanlı duygusal, maddi ve bilişsel boyutlarda oluşturulan sosyal ağlar yoluyla destek, bireylerin pozitif psikolojik sermayesini yani umut, iyimserlik, dayanıklılık ve öz-yeterlilik algısını güçlendirebilmektedir.

Şekil 2: Göç Çatışma Modelinin Temel Varsayımları Üzerinden İnsani Güvenlik Arayışına Yönelik Sosyal Destek Biçimi, İfadesi ve Potansiyel Çıktılar

ÇATIŞMANIN DÜZEYİ, YOĞUNLUĞU, ALGILANAN ZARAR VE YIPRANMA DÜZEYİ, GÖÇÜN HIZ VE TİPİ		SOSYAL DESTEK BiÇiMi	SOSYAL DESTEK İFADESi	POTANSİYEL ÇIKTILAR
GÖÇÜN HIZ VE TİPİ	ALGILANAN ZARAR VE YIPRANMA DÜZEYİ			
Akut	-Görelî güvensizlik -Güvensizlik	Duygusal (Emotional)	Empati, sevgi, ilginin ifadesi	Karşılıklı tanınırlık, güven pozitif psikolojik sermaye, sosyal sermaye artışı
Doğrudan Aşamalı				
Akut	-Görelî güvensizlik -Güvensizlik	Araçsal (Instrumental)	Somut hizmetlere yönelik	Güven sosyal sermaye artışı
Doğrudan Aşamalı				
Akut	-Görelî güvensizlik -Güvensizlik	Bilgi (Informational)	Tavsiye ve öneri bilgisi	Karşılıklı tanınırlık, güven pozitif psikolojik sermaye sosyal sermaye artışı
Doğrudan Aşamalı				
Akut	-Görelî güvensizlik -Güvensizlik	Değerlendirme (Appraisal)	Öz değerlendirme bilgisi	Pozitif psikolojik sermaye
Doğrudan Aşamalı				

Kaynak: Şekil yazarlar tarafından Sirkeci vd. (2019) tarafında oluşturulan Göç Çatışma Modelinin İnsani Güvensizlik Ölçeği ile sosyal destek, pozitif psikolojik ve sosyal sermaye kavramı literatüründen (örnek bkz: Broadhead vd., 1988 Helgeson, 2003; Winkelman, 1994:121; Bhugra ve Jones, 2001; Dury, 2014; Fukuyama, 2000) uyarlanmıştır.

Sonuç

Hareketliliğe katılan göçmenler benzer deneyimlerden geçse dahi maruz kalınan gerilim ve şiddet kadar, algılanan güven(siz)lik algısı ölçüsünde farklı ihtiyaç ve hassasiyetlere sahip olabilirler. Fizyolojik, biyolojik, duygusal,

psikolojik ve toplumsal geçmişe yönelik farklılıklar kişilerin güven (siz)lik algısını etkiler ve bu durumda ihtiyaç duyulan desteğin kapsamını değiştirir. Bu çalışmada, Türkiye’de henüz uygulaması olmayan sosyal destek gruplarının Avrupa ve Amerika’daki biçimlerinden hareketle göçmenlere yönelik uygulama potansiyelinin bir tartışması yapılmıştır. Avrupa’da ve Amerika’da ki uygulama biçimleri travmatik deneyimler yaşamış bireylere yöneliktir ve çeşitli kurumlara bağlı olarak formel ve enformel şekildedir. Giderek hızlanan hareketlilik çağında değişen dayanışma, bireyleri daha fazla sosyal desteğe yöneltmektedir. Aynı deneyimi yaşayan kişilerin bir araya gelerek paylaşımda bulunmaları bazı durumlarda daha etkili olabilmektedir. Sosyal medya ve sanal topluluklarda bunun örneklerini görmek mümkündür. Bazı hastalıkları yaşamış veya yaşamakta olanların aynı online forumlarda bir araya gelmeleri internet aracılığı ile yapılanmış sosyal destek gruplarına birer örnektir.

Göç süreci katılımcıları üzerinde kültürel, çevresel ve psikolojik vb. pek çok etki yapar. Bu nedenle, göç sonrası sosyal izolasyon ve kültürel şok yaşama hali gibi durumlar olağan karşılanır. Ancak özellikle hareketlilik öncesi, süreci ve sonrası deneyimlerin ağırlığı hatta travmatik oluşu bu durumun daha yoğun hatta kalıcı olacak düzeyde yaşanmasına neden olur. Özellikle dezavantajlı gruplarda bu yoğunluk katlanarak artabilir. Sosyal destek, bu deneyimleri yaşamış veya yaşamakta olan bireylerin yeni geldikleri bölgeye uyumunu kolaylaştırmakta ve güven düzeyini artırdığı için toplumsal uyumu beslemektedir. Aynı zamanda sosyal ağları güçlendirerek sosyal sermaye düzeyini olumlu etkilemektedir. Bir toplumdaki sosyal sermaye düzeyini artıracak özellikle gönüllü çalışmalar toplumsal farkındalığı artırarak var olabilecek risklerin daha önceden görülebilir ve önlenebilir olmasına yol açar. Bu nedenle özellikle göçmenlere yönelik sosyal destek grupları gerek hareketliliğe katılan bireyler gerekse yerli halk için etkileşimi güçlendirici olması yönü ile de önemli görülmektedir. Sosyal destek grupları aynı zamanda pozitif psikoloji sermayeyi artırmaya yönelik alt yapı sağlar. Sosyal desteğin duygusal, araçsal, bilgi ve değerlendirme boyutunda uygulamaları hem sosyal hem de pozitif psikolojik sermayeyi artırma potansiyeline sahiptir. Bu çalışma literatürde ve uygulamada eksik bir alana yönelik olarak Göç Çatışma Modeli çerçevesinde göçmenlerin insani güvenlik arayışı noktasından hedef ülkedeki pozitif psikolojik ve sosyal sermaye potansiyelini artırma potansiyeli üzerine kavramsal ve teorik bir tartışmadır.

Göç Çatışma Modelinin temelini oluşturan göçe yönelik insani güvensizlik ölçeğinden hareketle yapılan bu çalışma, göçmen sosyal destek gruplarının çatışmanın düzeyi, yoğunluğu, algılanan zararı, yıpranma düzeyi, göçün hız ve tipine göre sosyal destek biçimini, pozitif psikolojik ve sosyal sermaye ölçeğinde çıktılarını tartışmaktadır. Çalışma teorik ve kavramsal düzeyde analitik düzlemde bir tartışmayı içermekle birlikte gelecekte politika üreticiler tarafından uygulamalarla kısa, orta ve uzun vadede revizyon ve yeni tartışmaların yapılması gerekmektedir. Hareketlilikte bütün bir süreci etkileyen güven(siz)lik algısı temelinde yapılacak bireysel / toplumsal güven ve güvenlik algısını artırmaya

yönelik yöntem, teori ve uygulamaların kesişimselliğinde, pek çok çalışma araştırmacıları beklemektedir.

Kaynakça

- Atila Demir, S. (2010). Türk Göçmen Ailelerinde Boşanma: Almanya Örneği, Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Atila Demir, S. (2018). “Sakarya’daki yaşlı Suriyelilerin göç deneyimleri ve sorunları”, *Göç Dergisi*, 5(2) Ekim 2018, 205-218.
- Berry, W. J. (1997). “Immigration, acculturation, and adaptation”, *International Association of Applied Psychology*, 46(1). 5-68.
- Bhugra, D. ve Jones, P. (2001). “Migration and mental illness”, *Advances in Psychiatric Treatment* (2001). vol. 7, Access: 02.08.2017, 216–223.
- Bourdieu, P., (2010). Sermaye Biçimleri, Sosyal Sermaye, Kuram, Uygulama, Eleştiri, Der: Mehmet Murat Şahin-Ahmet Zeki Ünal, Değişim Yayınları, İstanbul.
- Broadhead, W. E. ve Gehlbach S. H. ve De Gruy, F. V., ve Kaplan, B. H. (1988). The Duke–UNC Functional Social Support Questionnaire: Measurement of social support in family medicine patients, *Medical care*, Jul;26(7):709-723.
- Casado, M. ve Leung, P (2002). “Migratory grief and depression among elderly Chinese American immigrants”, *Journal of Gerontological Social Work* , 36 (1-2). 5-26.
- Castles, S. ve Miller, J.M., (2008). Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri, çev: Bülent Uğur Bal-İbrahim Akbulut, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Caplan S.E. (2003). Preference for online social interaction a theory of problematic Internet use and psychosocial well-being. *Communication Research* 30, 625–648.
- Chung J.E. (2013). Social interaction in online support groups: preference for online social interaction over offline social interaction, *Computers in Human Behavior* 29, 1408–1414.
- Cochrane, R. (1977). “Mental Illness in Immigrants to England and Wales" An Analysis of Mental Hospital Admissions, 1971”, *Social Psychiatry* 12, 25-35.
- Coleman, S.J. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital, *The American Journal of Sociology*, Vol.94, S95- S120. Chicago.
- Cook, J. A. ve Heller, T., ve Pickett-Schenk, S. A. (1999). The effect of support group participation on caregiver burden among parents of adult offspring with severe mental illness, *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 48(4). 405-410.
- Dury, R. (2014). “Social isolation and loneliness in the elderly: an exploration of some of the issues”, *British Journal of Community Nursing*, 19(3). 125-128.
- Field, J. (2006). Sosyal Sermaye, çev: Bahar Bilgen-Bayram Şen, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Fine, B. (2007). Social Capital, Development in Practice, Vol.17, No:4-5, 566-574.
- Fobair, P. (1997) “Cancer support groups and group therapies: part ii. process, organizational, leadership, and patient issues”, *Journal of Psychosocial Oncology*, 15(3-4). 123-147.
- Fukuyama, F. (2000). Güven (Sosyal Erdemler ve Refahın Yaratılması). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Fukuyama, F. (2001). Social Capital, Civil Society and development, *Third World Quarterly*, Vol.22 (1). 7-20.
- Goldsmith, A. H. ve J. R. Veum ve W. Darity (1997). The impact of psychological and human capital on wages. *Economic Inquiry*, Oct.: 815-828.

- Heaney, C. A., ve Israel, B. A. (2008). Social networks and social support, In K. Glanz, B. K. Rimer, ve K. Viswanath (Eds.). *Health behavior and health education: Theory, research, and practice*, San Francisco, CA, US, 189-210.
- Helgeson, V.S. (2003). Social support and quality of life, *Quality of Life Research* 12 (Suppl. 1): 25–31.
- Hovey, J. D. (2000). “Acculturative stress, depression, and suicidal ideation in Mexican immigrants”, *Guttural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 6(2). 134-151.
https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638, Yıllara Göre Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler 30.09.2019.
- Luthans, F. ve Luthans, K.W. ve Luthans, B.C. (2004) Positive Psychological Capital: Beyond Human and Social Capital, *Business Horizons*, 47, 45-50.
- Machielse, A. (2015). “The heterogeneity of socially isolated older adults: a social isolation typology”, *Journal of gerontological social work*, 58:4, 338–356
- Massey, S. D. (2016). “Göç kuramlarında kayıp halka”, çev: D. Eroğlu- O. Unutulmaz- İ. Sirkeci, *Göç Dergisi*, cilt:3, sayı:2, 143-165.
- Mui, A.C. (1996). “Depression among elderly Chinese immigrants: An Exploratory Study”, *National Association of Social Workers*, 41 (6): 633-645.
- Mui A.C. ve Kang, S.Y. (2006). “Acculturation Stress and Depression among Asian Immigrant Elders”, *National Association of Social Workers*, Jul 51(3),243-255.
- Narayan, D. ve Cassidy, M.F. (2001). *A Dimensional Approach to Measuring Social Capital: Development and Validation of a Social Capital Inventory*, Sage Publications, Vol 49(2). 59-102, London.
- Naslund J. A. ve Aschbrenner, K. A. ve Marsch L. A. ve Bartels S. J. (2016). The future of mental health care: peer-to-peer support and social media, *Epidemiology and Psychiatric Sciences*, 25, 113–122.
- Newman, A. ve Nielsen, I. ve Smyth, R., ve Hirst, G. (2018). Mediating role of Psychological capital in the relationship between social support and wellbeing of refugees. *International Migration*, 56(2). 117-132.
- Pieterse, J.N. (2003). *Social Capital and Migration, Beyond Ethnic Economies*, Sage Publications, University of Illinois, USA.
- Putnam, R.D., (1995). *Bowling Alone : America’s declining social capital*, *Journal of Democracy*, January 1995, 65-78.
- Seedsman, A. Terence (2014). “Yaşlı Göçmenler: Değişim, Dönüşüm, Kayıp ve Keder Üzerine Yaklaşımlar”, *Küreselleşme ve Yaşlılık Eleştirel Gerontolojiye Giriş*, Der: Nilüfer Korkmaz-Suzan Yazıcı, Ütopya, 233-264.
- Sirkeci, I. (2009). Transnational mobility and conflict, *Migration Letters*, 6 (1): 3-14.
- Sirkeci, I. ve Cohen, C. H. (2011). *Cultures of Migration: The Global Nature of Contemporary Mobility*, University of Texas Press, USA.
- Sirkeci, I. (2012). Transnasyonal mobilite ve çatışma, *Migration Letters*, 9(4). 353-363.
- Sirkeci, İ. ve Cohen, C. H. (2015). Hareketlilik, Göç, Güvensizlik, İdealkent, sayı: 15, 8-21.
- Sirkeci, I., Cohen, J. H. ve Yazgan, P. (2016). *Conflict, insecurity and mobility*, Londra: Transnational Press London.
- Sirkeci, İ. (2018). Göçün 3 KA’sı. İçinde Dünyaya ve Türkiye’ye sosyolojik bakış: başkent üniversitesi fen edebiyat fakültesi sosyoloji bölümü paneller dizisi I-II. (Uğuzman T, Fıncın Orman T, Coşkun Ç, Karan O, Özü E). Başkent Üniversitesi Geliştirme Vakfı İktisadi İşletmesi, Ankara.
- Sirkeci, İ, Utku D. ve Yüceşahin, M.M (2019). Göç Çatışma Modelinin katılım, kalkınma ve kitle açıkları üzerinden bir değerlendirmesi, *Journal of Economy Culture and Society*; 59: 199-226.
- Tuncaç, T. (2010). Kanserle başetmede destek grupları, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, C:21-1, 59-71.

- Ward, C. ve Styles, I (2005). "Culturing settlement using pre and post migration strategies", *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 12 (4). 423-430.
- Winkelman, M. (1994). "Cultural shock and adaptation", *Journal of Counseling ve Development*, November/December, Erişim: 01.08.2017, 121-126.
- Yazgan, P. (2010). Danimarka'daki Türkiye Kökenli Göçmenlerin Aidiyet ve Kimlikleri, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Yazgan, P., Utku Eroğlu, D. ve Sirkeci, I. (2015). Syrian crisis and migration, *Migration Letters*, 12 (3): 181-192.
- Yazgan, P. (2016). Hareketlilikte kimlik inşasına yönelik analitik bir çerçeve, *Göç Dergisi (GD)*. 3(2). 282-296.

An Analytical Framework for the Analysis of Migrant Insecurity in Destination Countries Based on the Migration Conflict Model: Migrant Support Groups, Positive Psychological and Social Capital

EXTENDED ABSTRACT

The conflict model of Migration bases the origin of mobility on conflict and the perception of human insecurity. Migrants' perceptions of insecurity, conflicts in the origin country, limitations, risks or inadequacies arise and have the potential to cause mobility. These perceptions may be caused by conflicts, limitations, risks or insufficiencies in the country of origin and have the potential to cause mobility. These areas of tension and insecurity may extend from the individual scale to the global scale. While migrating from areas of relative insecurity to areas of relative security, migrants may carry their psychological and social insecurities, and, as a result, they may feel insecure in the destination country. In this context, related social studies for migrants gain importance in areas of potential insecurity in the destination country. Positive psychology focuses on the positive aspects of individuals. The dimensions of positive psychological capital are referred to as an individual's capacity for confidence, hope, optimism, and resilience. These dimensions serve to enhance one's adaptation and performance in their workplace and daily life. Social Capital is defined as having, and participating in, social networks. It has a binding role in the societal whole, and one of its main components is trust. Confidence in both capital types, which develop in different ways, may reduce the perception of insecurity felt in areas of tension. Social support groups aim to reduce the perception of insecurity that may be experienced during and after the migration process. Social support also facilitates the adaptation of individuals who live in these new regions and fosters social cohesion as it increases the level of trust. It also positively affects the level of social capital by strengthening social networks. Voluntary work, in particular, will increase the level of social capital in a society and increase one's social awareness which may allow risks to be identified and mitigated beforehand. Therefore, social support groups, especially for migrants, are seen important in terms of strengthening the interaction both for the individuals participating in the mobility process and for the native people. Social support groups also provide the infrastructure to increase capital in positive psychology. Emotional, instrumental, knowledge and evaluation practices of social support have the potential to increase both social and positive psychological capital. This study is a conceptual and theoretical discussion of methodologies to increase the positive psychological and social capital potential in the destination country. It focusses on human security in the context of the Migration Conflict Model due to shortcomings in this field, both in the literature and practice. Based on the human insecurity scale for migration, which forms the basis of the Migration Conflict Model, this study discusses the outputs of immigrant social support groups based on a range of criteria including scale, intensity, perceived harm and deterioration level, type of social support and the levels of positive psychological and social capital created. Although the study involves a theoretical and conceptual discussion

on an analytical level, it is necessary to make revisions and have new debates in the short, medium and long term. In the intersection of methods, theories, and practices aimed at increasing the perception of the individual and social trust and security based on the perception of trust. This affects a whole process in mobility and further studies to more completely understand the key tenets of the support groups for migrants are required.

Keywords: Conflict Model of Migration; trust; positive psychological capital; social capital; migrant social support groups.